

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ตลادنํ้านครรังสิตให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยขอสรุปผลการศึกษาดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และความเป็นมาของมรดกทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวตลادنํ้านครรังสิต
2. ศึกษาปัจจัยทางวัฒนธรรมของตลادنํ้านครรังสิตด้านสิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรม
3. ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตลادنํ้านครรังสิต
4. ศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ตลادنํ้านครรังสิต
5. เสนอแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ตลادنํ้านครรังสิตเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

5.2 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ ในการวิจัยครั้งนี้ พื้นที่ที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย พื้นที่บริเวณตลادنํ้านครรังสิต และเขตเทศบาลนครรังสิต ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาคุณค่าทางวัฒนธรรมและความเป็นมาของมรดกทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวตลادنํ้านครรังสิตและบริบทที่เกี่ยวข้อง ศึกษาปัจจัยทางวัฒนธรรมด้านสิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรมของตลادنํ้านครรังสิต ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตลادنํ้านครรังสิต ศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ตลادنํ้านครรังสิตจากองค์ประกอบต่าง ๆ ตลอดจนศึกษาแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนต่อไป ขอบเขตด้านประชากร ประชากรกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวตลادنํ้านครรังสิต ประชากรผู้ตอบแบบสอบถามเชิงปริมาณ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังตลادنํ้านครรังสิต

5.3 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยในส่วนของระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นั้น ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การจดบันทึกเพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ผล และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Informant) คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตลาดน้ำนครรังสิต จำนวนไม่น้อยกว่า 34 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ที่มุ่งทำการศึกษาและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยการตีความเพื่อสร้างข้อสรุป (Interpretation and Conclusion) ส่วนระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) นั้น ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต จำนวน 400 คน ใช้สูตรสำหรับกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากรของ W.G. Coham ที่ค่าความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ยอมให้ความคลาดเคลื่อน ร้อยละ 5 และนำผลมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่เลือกใช้ได้แก่ ค่าแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยหลังจากที่ทราบค่าสถิติแล้วผู้วิจัยจะทำการสรุปผลในรูปแบบตารางแสดงข้อมูลประกอบกับคำบรรยาย เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ด้วยการบรรยายสรุปประเด็นตามคำถามที่ได้กำหนดไว้

5.4 สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และความเป็นมาของมรดกทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต สามารถสรุปได้ ดังนี้

ผลการศึกษาคุณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และความเป็นมาของมรดกทางวัฒนธรรมของชาวรังสิตที่ถ่ายทอดไว้ ณ แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต ทำให้ทราบว่ามรดกทางวัฒนธรรมของชาวรังสิตมีคุณค่าและความสำคัญยิ่ง มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้และการให้คุณค่าของสังคม โดยสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ทั้งสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี และสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการฟื้นฟูและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต โดยวัตถุประสงค์ที่จะให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษา

เรียนรู้ประวัติความเป็นมาของมรดกทางวัฒนธรรม สังคม วิถีชีวิตดั้งเดิมของบรรพบุรุษ เพื่อสร้างจิตสำนึกที่จะช่วยกันอนุรักษ์สืบทอดต่อไป โดยคุณค่าและความสำคัญ สรุปประเด็นได้ ดังนี้

คุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (History and Cultural Value) “ทุ่งหลวง” หรือ “ทุ่งรังสิต” มีประวัติศาสตร์มายาวนานที่บอกเล่าถึงประวัติศาสตร์การสร้างเมือง การเมืองและการปกครอง สภาพเศรษฐกิจ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ สังคมและวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ของคนพื้นถิ่น การอพยพโยกย้ายถิ่น การประกอบอาชีพ ขนบธรรมเนียมประเพณี และเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์และการพัฒนาการ โดยมีหลักฐานทางเอกสารที่ได้มีการบันทึกไว้ ทำให้ทราบความเป็นมา ที่สามารถถ่ายทอดมายังคนรุ่นหลังให้ได้มีโอกาสศึกษา

คุณค่าทางด้านวิชาการ (Informational Value) เรื่องราวของ “ทุ่งหลวง” หรือ “ทุ่งรังสิต” มีความสำคัญทางด้านการใช้อ้างอิงทางวิชาการ การเรียนรู้วิจัยและวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตและผลที่สืบเนื่องตามมาในปัจจุบัน เช่น การพัฒนาที่ดินและผลกระทบทางสังคม ในการสร้างคลองรังสิต เป็นต้น

คุณค่าทางด้านสุนทรียศาสตร์ (Aesthetic Value) มรดกทางวัฒนธรรมของพื้นที่รังสิต ประกอบด้วยคุณค่าทั้งทางรูปธรรม และนามธรรม สิ่งที่เป็นรูปธรรมประเมินได้ด้วยความรู้สึก และสร้างความประทับใจ และความรู้สึกจรจโรจใจ อาทิ ทัศนียภาพของสายน้ำคลองประวัติศาสตร์ ภาพวิถีชีวิตคนพื้นถิ่น การทำมาหากิน ภาพประตุน้ำจุฬาลงกรณ์สิ่งสร้างทางประวัติศาสตร์ สะท้อนความรู้สึกรำลึกเหตุการณ์ย้อนอดีต ส่วนรูปแบบนามธรรม คือ การแสดงออกแห่งความเชื่อและเลื่อมใสศรัทธาทั้งในทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมของชาวรังสิต

คุณค่าด้านเอกลักษณ์ของท้องถิ่น (Rarity and Uniqueness Value) นครรังสิต มีเอกลักษณ์วัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านอาหารที่ขึ้นชื่อ คือ ก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิตที่เป็นที่เลื่องลือเล่าขาน และมีการถ่ายทอดมายังลูกหลานให้สืบสานเพื่อการทำมาหากินและสร้างชื่อเสียงให้กับท้องถิ่นจากสูตรการทำแบบดั้งเดิมที่เป็นมรดกตกทอด รวมถึงเรื่องราวสมันพันธุ์หายากที่ปัจจุบันสูญพันธุ์ไปแล้ว ซึ่งแต่ก่อนเคยอาศัยชุกชุมในพื้นที่รังสิต จนเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น

คุณค่าทางด้านสังคม (Social Value) นครรังสิต มีคลองสายน้ำประวัติศาสตร์วัฒนธรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับกิจกรรมทางด้านประเพณี สังคม และวัฒนธรรม มีวัดที่เป็นโบราณสถานทางศาสนาที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นสถานที่ใช้ทำกิจกรรมและประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบูรณะปฏิสังขรณ์ร่วมกันดูแลรักษาสืบมา เป็นศูนย์รวมแห่งศรัทธา สามัคคีมีการใช้สอยทำกิจกรรมตามวาระประเพณีอันดีงาม จากอดีตสู่ปัจจุบัน

คุณค่าทางด้านเศรษฐศาสตร์ (Economic Value) โดยทำให้เกิดประโยชน์ต่อการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของคนในปัจจุบันได้ การที่นำเอาเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่ง

มีคุณค่าในรูปแบบนามธรรม มาผนวกผสานกับคุณค่าทางรูปธรรมของสายน้ำคลองประวัติศาสตร์ สร้างเรื่องราวให้เกิดความน่าสนใจ ฟื้นฟูให้เกิดมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อชุมชน ทำให้เกิดศักยภาพในอันที่จะส่งเสริมคุณค่าด้านเศรษฐกิจชุมชน จึงเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ก่อประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้เกิดแก่ชุมชนในท้องถิ่น ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวยังพื้นที่ เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ กระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่น และกิจการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ปัจจุบันสิ่งบ่งบอกถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่ยังคงปรากฏให้เห็นในด้านต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่รังสิต ทั้งมรดกวัฒนธรรมเดิมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritages) มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritages) และสิ่งที่สร้างขึ้นใหม่เพื่อการฟื้นฟูอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (New Building to Preserve Cultural Heritages) ได้แก่ ตลาดน้ำนครรังสิต ประติมากรรมจับกัง-กุลิจีน ประติมากรรมสมัน ประติมากรรมโกฮับ เป็นต้น

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาปัจจัยทางวัฒนธรรมด้านสิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรมของตลาดน้ำนครรังสิต สามารถสรุปแต่ละประเด็นในภาพรวมได้ ดังนี้

ด้านประวัติศาสตร์ พบว่า ตลาดน้ำนครรังสิต สร้างขึ้นเพื่อต้องการฟื้นฟูอนุรักษ์ พัฒนา และส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชาวรังสิตตลอดจนผู้สัญจรไปมาได้เรียนรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยที่คลองรังสิตประยูรศักดิ์นั้นเป็นคลองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ จึงเป็นปัจจัยทางวัฒนธรรมด้านประวัติศาสตร์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยที่แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตเป็นองค์ประกอบหลักในการเชื่อมโยงการถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์นั้น

ด้านแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ สังคม และวัฒนธรรม พบว่า ตลาดน้ำนครรังสิต จัดโซนนิทรรศการแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ความเป็นมาของชุมชนวิถีชีวิตชาวคลองรังสิตในอดีต จัดแสดงพิพิธภัณฑ์ถ้วยเตี้ยและเรือถ้วยเตี้ยจำลอง จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ สังคม และวัฒนธรรม ของผู้คนสมัยก่อน ที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปศึกษา

ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี พบว่า ตลาดน้ำนครรังสิตมีการจัดกิจกรรมด้านขนบธรรมเนียมประเพณีที่สร้างแรงดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวภายในพื้นที่ ตามนโยบายของผู้บริหารที่สนับสนุน ส่งเสริม และอนุรักษ์วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณี และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดคุณค่า คือ ส่งเสริม อนุรักษ์ประเพณีที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่นต่อเนื่องทุกปีเพื่อให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญ ๆ จึงเป็นการสืบสานขนบธรรมเนียม และประเพณีที่ดีงาม สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับท้องถิ่น

ด้านวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า “ก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิต” มีประวัติและชื่อเสียงมาช้านาน ผู้คนทั่วไปรู้จักรังสิตก็เพราะก๋วยเตี๋ยวเรือที่มีเอกลักษณ์และเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้บริหารตลาดน้ำนครรังสิตชุมชน “ก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิต” ขึ้นมาเป็นจุดเด่นในการขายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม แปลงภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นสินค้าที่สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับแหล่งท่องเที่ยว ก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิตจึงเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านอาหารที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยว นอกจากนี้ ยังมีบริการนวดแผนโบราณรังสิต และสินค้าโอท็อป (OTOP) ท้องถิ่นอีกด้วย

ด้านกิจกรรมทางวัฒนธรรม พบว่า มีโครงการและกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเทศบาลนครรังสิต เป็น “แผนกิจกรรมประจำปี” เช่น การแข่งเรือพายพื้นบ้าน การแข่งเรือยาว ก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิต เป็นต้น ส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น โดยตลาดน้ำนครรังสิตเป็นจุดสำคัญอีกจุดหนึ่งที่มีการจัดกิจกรรมตามนโยบายโครงการและกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ จึงเป็นปัจจัยวัฒนธรรมด้านกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สร้างแรงดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมภายในพื้นที่

ด้านการวางแผนการจัดการ การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พบว่า นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน การค้าการลงทุน การท่องเที่ยว และส่งเสริมอาชีพของประชาชน โดยเฉพาะการผลิต และพัฒนาคุณภาพสินค้า OTOP ให้ได้มาตรฐาน เพื่อเพิ่มมูลค่าและรายได้ให้แก่ประชาชน ส่งเสริม สนับสนุนการท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต จัดตั้งโซนนำทวารังสิตเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวท่องเที่ยวตลอดรังสิต มีการวางแผนการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ในทุกช่องทาง จึงเป็นปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวยังพื้นที่ตลาดน้ำและพื้นที่เชื่อมโยง

ส่วนที่ 3 ผลการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตลาดน้ำนครรังสิต

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 4 กลุ่ม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตลาดน้ำนครรังสิตปัจจุบัน สามารถสรุปแต่ละประเด็นได้ ดังนี้

การจัดการด้านการสร้างรายได้และผลประโยชน์แก่ชุมชน พบว่า ในการบริหารจัดการมีการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และมุ่งหมายให้เกิดการสร้างรายได้และผลประโยชน์และการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการ มีการลงทะเบียนผู้ประกอบการในแพตลาดน้ำอย่างเป็นระบบ และจัดเก็บค่าเช่าที่เหมาะสมโดยนำรายได้จากค่าเช่ามาใช้ดูแลตลาดน้ำและจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชน

การจัดการด้านการฝึกอบรมและให้ความรู้ พบว่า มีการจัดฝึกอบรมบุคลากรและชุมชนอย่างต่อเนื่อง ในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบธุรกิจการท่องเที่ยวแบบใหม่แก่

ผู้ประกอบการที่เป็นคนภายในท้องถิ่น การให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้านอาชีพ และด้านอื่น ๆ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ มีการเข้าร่วม ของผู้ประกอบการในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของตนเองและเผยแพร่สินค้าการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตที่ผู้ประกอบการผลิตขึ้นให้เป็นที่รู้จัก เผยแพร่ตามสถาบันและหน่วยงานต่าง ๆ

การจัดการด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม พบว่า มีการจัดระเบียบของสถานที่ที่เหมาะสมในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านการจัดพื้นที่โซนนิ่งของเพนิทรรศการด้านประวัติศาสตร์ พื้นที่ในส่วนของประติมากรรมก๊วยเตี้ยวเรือ พื้นที่จัดแสดงพันธุ์ปลาพื้นเมืองและพันธุ์ปลาในคลองรังสิตประยูรศักดิ์ การจัดโซนนิ่งร้านค้าในแพเป็นสัดส่วน โซนนิ่งกลุ่มนวดแผนไทย การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ทุกแพร้านค้ากำหนดให้มีการติดตั้งบ่อดักไขมัน ระบบการจัดเก็บขยะที่ดี มีการคัดแยกขยะอย่างเป็นระบบ ขยะเปียกที่เป็นเศษอาหารทางเทศบาลนครรังสิตจะนำไปเลี้ยงเพาะพันธุ์ไส้เดือน และทำปุ๋ยชีวภาพ มีการจัดวางถังขยะเป็นจุด ๆ เพิ่มความสะดวกในการทิ้งขยะแก่นักท่องเที่ยว

การจัดการด้านแผนการจัดการ พบว่า มีการจัดทำแผนการจัดการด้านการท่องเที่ยวของตลาดน้ำนครรังสิตเป็นแผนระยะยาว มีการจัดสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ทำสถิติ และจัดเก็บเป็นฐานข้อมูล เพื่อทบทวนการจัดการให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว กับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่เพื่อให้เกิดดุลยภาพระหว่างกัน โดย อีกทั้งข้อกำหนดในการบริหารงานเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ประกอบการภายในแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต

การจัดการด้านวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชุมชน พบว่า มีการนำจุดเด่นในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่น เรื่องอาหารประจำถิ่นที่ขึ้นชื่อ “ก๊วยเตี้ยวเรือรังสิต” ขึ้นมาเป็นจุดขาย การสร้างบรรยากาศของการถวิลหาอดีตให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มวัยกลางคน และแหล่งเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากนิทรรศการและประติมากรรมแก่นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม เน้นกลุ่มนักท่องเที่ยววัยหนุ่มสาวและกลุ่มเยาวชน นักเรียนและนักศึกษาเป็นพิเศษ มีการวางแผนการจัดการด้านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความลงตัวที่สอดคล้องกับประเด็นและบรรยากาศดังกล่าว

การจัดการด้านสิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรม พบว่า ที่ตั้งของตลาดน้ำนครรังสิตที่มีความโดดเด่นเป็นทางผ่านเข้าออกไปสู่ทุกภูมิภาค มีการจัดการให้ความรู้ด้านความสำคัญทางประวัติศาสตร์ นิทรรศการก๊วยเตี้ยวเรือและประติมากรรมก๊วยเตี้ยวเรือโกฮับ และเรื่องราวริมคลองในอดีตเพื่อสร้างความโดดเด่นดึงดูดนักท่องเที่ยว สินค้าพื้นเมือง และบริการนวดแผนไทย การเดินทางที่มีความสะดวก การจัดการกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลิน การปลูกฝังให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชนและเยาวชน การจัดการด้านราคาสินค้า มีการควบคุมไม่ให้มีราคาที่สูง มีผู้รับฟังความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยว เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการ

การจัดการด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พบว่า มีการจัดการในส่วนของข้อมูลประชาสัมพันธ์เส้นทาง จัดทำคู่มือท่องเที่ยว แผ่นพับ และการประชาสัมพันธ์ทางอินเทอร์เน็ต ในเว็บไซต์ของเทศบาลนครรังสิต และเว็บไซต์ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีการแจ้งเส้นทางที่ชัดเจน มีแผนที่ พร้อมคำอธิบายการเดินทางให้นักท่องเที่ยวเข้าใจ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ของตลาดน้ำนครรังสิตและแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ภายในเขตเทศบาลและที่ใกล้เคียงได้อย่างสะดวกและรวดเร็วจากเครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย

การจัดการด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่า ผู้บริหารมีนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว ตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ส่งเสริม คุณแลอนุรักษวัฒนธรรม จารีตประเพณี อุดมคติของท้องถิ่น และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดคุณค่า ส่งเสริม สนับสนุนการท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต

การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า มีการบริหารจัดการในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อาทิ มีป้ายบอกทาง ป้ายแนะนำแพร้านค้า ที่จอดรถ จำนวนร้านค้าเหมาะสมกับจำนวนแพ มีการแบ่งสัดส่วนการให้บริการ มีรถสุขาเคลื่อน มีการบริการด้านระบบรักษาความปลอดภัย มีระบบสื่อสารแจ้งข้อมูลที่รวดเร็วและทันสมัย ด้านมาตรฐานแพมีโครงสร้างแข็งแรงมีมาตรฐาน มีที่นั่งพักผ่อนและให้อาหารปลา มีศูนย์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยว จัดตั้งผู้รับข้อมูลแบบแสดงความคิดเห็น ด้านการพัฒนาพื้นที่บริเวณตลาดน้ำนครรังสิต มีนโยบายที่จะขยายพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว มีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปา ระบบสัญญาณ และโทรศัพท์ ทางลงสู่แพและระหว่างแพมีการเชื่อมต่อเพื่อความสะดวก

การจัดการด้านการตลาดและบริการ พบว่า ด้านการตลาดจะมุ่งเน้นในเรื่องของการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก โดยขอความร่วมมือสื่อในการช่วยในเรื่องการประชาสัมพันธ์ และช่วยเหลือในเรื่องของการตลาดให้กับผู้ประกอบการ พร้อมกับมีการให้ความรู้ให้การอบรมผู้ประกอบการในเรื่องของการบริการที่ดีแก่นักท่องเที่ยว การมีจิตบริการ เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวขนาดเล็ก จึงปรับให้เหมาะสมกับสถานที่

ประโยชน์ที่ได้รับ คือการได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากทุกภาคส่วน ตามวัตถุประสงค์ ตลาดน้ำนครรังสิตเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวมากขึ้น เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพ สร้างรายได้ กระจายรายได้สู่ทุกภาคส่วน ช่วยลดปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติด ตลาดน้ำนครรังสิตมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจชุมชน สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดประโยชน์กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำนครรังสิต

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interviews) กลุ่มตัวแทนทั้ง 4 กลุ่ม ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็น ได้ดังนี้ 1) ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม มีบริเวณที่เล็กแคบ การปรับปรุงด้านภูมิทัศน์ และทัศนียภาพของตลาดน้ำก็ทำได้อย่างจำกัด 2) ด้านเอกลักษณ์ของตลาดน้ำและการรักษาวิถีชีวิตของท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่นและผู้ที่ย้ายเข้ามาใหม่ยังไม่สามารถแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและสร้างความกลมกลืนไปด้วยกันได้ง่าย 3) การดำเนินงานด้านการจัดการด้านนโยบายควบคุมราคาขายของผู้ประกอบการร้านค้าทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันและบางครั้งนำไปสู่ความขัดแย้ง 4) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่บางส่วนยังไม่ได้มีการจัดตั้งเป็นชุมชน ยังอยู่ในระดับต่ำ และประชากรแฝง ผู้ที่เข้ามาอยู่ใหม่ขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น 5) ด้านนักท่องเที่ยวไม่ค่อยให้ความสนใจต่อการเข้ามาศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นมากนัก 6) ถนนท้องถิ่นมีขนาดแคบและบางจุดที่พื้นผิวขรุขระ และปัญหาด้านการจราจร 7) ด้านแผนการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว ขาดความเข้าใจของภาคประชาชน จึงทำให้ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนซึ่งบางเรื่องก็นำไปสู่ความขัดแย้ง อาทิ ปัญหาการรुक้าที่สาธารณะทั้งในส่วนในพื้นที่เอกชนและพื้นที่ราชการ เช่น ริมคลองรังสิต เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำนครรังสิต

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แสดงความความคิดเห็นว่าเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทุกฝ่ายที่จะต้องเข้าร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตลาดน้ำนครรังสิตเพื่อแก้ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อให้การจัดการบรรลุผลสำเร็จและเกิดความยั่งยืน โดยควรมีการกำหนดบทบาทที่ชัดเจนของทุกฝ่ายในส่วนที่ต้องรับผิดชอบในแต่ละประเด็นปัญหา และร่วมกันแก้ไขอย่างจริงจัง

ส่วนที่ 4 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว จำนวนทั้งสิ้น 400 ราย ซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถสรุปได้ ดังนี้ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิตส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และเป็นนักท่องเที่ยวที่มีอายุระหว่าง 20 – 35 ปี มากที่สุด โดยส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี และประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัท/รับจ้างทั่วไปมากที่สุด ส่วนรายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 10,001 – 20,000 บาท และมีที่พำนักอาศัยปัจจุบันอยู่ในเขตจังหวัดปทุมธานีมากที่สุด

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการท่องเที่ยว

ผลการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่เดินทางมาเที่ยวจำนวน 2-4 ครั้ง และส่วนใหญ่เดินทางมากับเพื่อน/เพื่อนร่วมงาน โดยเดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัว มากที่สุด นอกจากนี้ พบว่า ผู้ที่มีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว คือ เพื่อน/เพื่อนร่วมงาน มากที่สุด รองลงมา คือญาติ/คนในครอบครัว โดยส่วนใหญ่มีจุดประสงค์ในการมาเที่ยวเพื่อต้องการทานอาหารขึ้นชื่อของตลาดน้ำนครรังสิต มากที่สุด รองลงมา คือ ต้องการพักผ่อนหย่อนใจ และส่วนใหญ่ทราบข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวจากบุคคลในครอบครัว/เพื่อน/เพื่อนร่วมงาน มากที่สุด

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต

ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาในภาพรวมจากค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าการพัฒนาตลาดน้ำนครรังสิตในด้านคุณค่าและความดึงดูดใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.35$) รองลงมาเป็นความคิดเห็นที่อยู่ในระดับมาก มีทั้งหมด 6 ด้าน คือ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 4.10$) ด้านการประชาสัมพันธ์ ($\bar{x} = 4.08$) ด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.97$) ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ($\bar{x} = 3.87$) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{x} = 3.65$) และด้านการเข้าถึงแหล่ง ($\bar{x} = 3.45$) ส่วนที่เหลืออีก 1 ด้านเป็นความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการพัฒนาในระดับน้อย คือ ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ($\bar{x} = 2.15$)

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในรายประเด็นของความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาแต่ละด้าน พบว่า

ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าการพัฒนาในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ ด้านบรรยากาศและความสวยงาม ($\bar{x} = 4.27$) และด้านความสะอาดและเป็นระเบียบ ($\bar{x} = 4.24$) รองลงมาคือ ด้านทัศนียภาพของตลาดน้ำนครรังสิต ($\bar{x} = 4.07$) ด้านความสะดวกในการเดินชมและเลือกซื้อสินค้า ($\bar{x} = 4.04$) และด้านสัดส่วนของพื้นที่ให้บริการ ($\bar{x} = 3.91$) โดยทั้ง 3 ด้านที่กล่าวนี้ กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าการพัฒนาในระดับมากทุกด้าน คือ ความน่าสนใจของข้อมูลการประชาสัมพันธ์จากช่องทางต่าง ๆ ($\bar{x} = 4.20$) รองลงมาคือ ด้านความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลข่าวสาร ($\bar{x} = 4.14$) และด้านความชัดเจนและการเข้าถึงได้ของการประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ ($\bar{x} = 3.91$) ตามลำดับ

ด้านการเข้าถึงแหล่ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าควรพัฒนาด้านความคล่องตัวในการเดินทางถึงตลาดน้ำนครรังสิต อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.60$) รองลงมาคือด้านสภาพของถนนบริเวณตลาดน้ำนครรังสิต ($\bar{x} = 3.47$) อยู่ในระดับปานกลาง และด้านสภาพเส้นทางถนนสู่ตลาดน้ำนครรังสิต ($\bar{x} = 3.27$) ตามลำดับ โดยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน

ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าควรพัฒนา ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน คือ ด้านการสืบสานทางวัฒนธรรมและประเพณีให้คงอยู่อย่างต่อเนื่องสืบไป ($\bar{x} = 4.50$) รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนบริเวณตลาดน้ำนครรังสิต ($\bar{x} = 4.41$) และด้านข้อมูลความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องและผูกพันกับวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ค่านานอาหาร ความเชื่อ ความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น ที่จัดแสดงบนแพ ($\bar{x} = 4.34$) ตามลำดับ ส่วนด้านสิ่งปลูกสร้างของตลาดน้ำเพื่อให้มีความโดดเด่น กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าควรพัฒนาในระดับมาก ($\bar{x} = 4.17$)

ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าควรมีการพัฒนาในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ ด้านแพที่จัดนิทรรศการเพื่อการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ($\bar{x} = 4.41$) และด้านความสอดคล้องเหมาะสมของพื้นที่ท่องเที่ยวตลาดน้ำในเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ($\bar{x} = 4.23$) รองลงมาคือ ด้านความสอดคล้องเหมาะสมของกิจกรรมกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต และเอกลักษณ์ของผู้คนในชุมชน ($\bar{x} = 4.14$) โดยมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความเป็นมิตรและอัธยาศัยไมตรีของคนในท้องถิ่น/พื้นที่ ($\bar{x} = 2.70$) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าควรพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า ควรพัฒนา ด้านที่นั่งพักผ่อนในบริเวณตลาดน้ำนครรังสิต อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ($\bar{x} = 4.32$) รองลงมาอันดับ 2 อยู่ในระดับมาก มี 4 ด้าน คือ ด้านความสะอาดและจำนวนห้องน้ำรถสุขาในบริเวณตลาดน้ำนครรังสิต ($\bar{x} = 4.11$) ด้านความเหมาะสมของจำนวนร้านค้าในบริเวณตลาดน้ำ ($\bar{x} = 4.01$) ด้านป้ายบอกทางในบริเวณตลาดน้ำนครรังสิต ($\bar{x} = 3.91$) ด้านสถานที่จอดรถในบริเวณตลาดน้ำนครรังสิต ($\bar{x} = 3.78$) และด้านการบริการด้านระบบความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินเป็นอันดับ 3 ($\bar{x} = 3.31$) มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านผู้ให้ความรู้แหล่งท่องเที่ยว/มัลทุเทศก์ ($\bar{x} = 2.13$) มีระดับความคิดเห็นว่าควรพัฒนาน้อย

ด้านมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า ควรพัฒนา ด้านความเหมาะสมของราคาสินค้าและของที่ระลึกในบริเวณตลาดน้ำ ($\bar{x} = 2.70$) ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ ด้านความเหมาะสมของราคาอาหารและเครื่องดื่มในบริเวณตลาดน้ำ ($\bar{x} = 2.11$)

ด้านอรรถศาสตร์ไมตรีของคนขายในบริเวณตลาดน้ำ ($\bar{x} = 1.93$) และด้านคุณภาพอาหารและเครื่องดื่มในบริเวณตลาดน้ำ ($\bar{x} = 1.86$) ซึ่งจัดว่าอยู่ในระดับน้อย เช่นกัน

ด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า ควรพัฒนาด้านการจัดการในด้านการฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อม ระดับมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ($\bar{x} = 4.52$) รองลงมาอันดับ 2 คือ ด้านศักยภาพของพื้นที่ต่อจำนวนนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.90$) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และอันดับ 3 คือ การกำหนดเขตในการใช้ประโยชน์ของพื้นที่เป็นสัดส่วนระหว่างพื้นที่นันทนาการ พื้นที่พักอาศัย และพื้นที่สวน ($\bar{x} = 3.50$) โดยมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เช่นกัน

ตอนที่ 4 สรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง

4.1 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำ พบว่า ในภาพรวมนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะกลับมาเที่ยวซ้ำมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72.25 รองลงมาคือ ไม่น่าใจ คิดเป็นร้อยละ 25.50 และไม่กลับมาแน่นอน คิดเป็นร้อยละ 2.25 ตามลำดับ โดยนักท่องเที่ยวให้เหตุผลของความต้องการที่จะกลับมาเที่ยวซ้ำว่า เป็นเพราะอาหารอร่อย สถานที่เดินทางผ่านและไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครและสถานที่พักของนักท่องเที่ยว การเดินทางสะดวก มีบรรยากาศริมน้ำที่เรียบง่าย เงียบสงบ และเหตุผลที่นักท่องเที่ยวไม่ต้องการกลับมาแน่นอนนั้น นักท่องเที่ยวให้เหตุผลว่า มีสินค้าให้เลือกชมและเลือกซื้อน้อย ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังเหมือนตลาดน้ำแห่งอื่น สถานที่ภายในแพและบริเวณตลาดน้ำคับแคบแออัด รถมอเตอร์ไซด์เพียงคันเดียวและไม่ค่อยสะอาด ที่จอดรถไม่เพียงพอ

4.2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแนวทางพัฒนาของนักท่องเที่ยว สรุปเป็นประเด็นที่สำคัญ ได้ดังนี้ 1) ด้านการประชาสัมพันธ์ ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยวและจัดทำสื่อรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นภาษาต่างประเทศด้วย จัดให้มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่พูดภาษาอังกฤษได้ 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึงแหล่ง ควรมีการจัดทำป้ายบอกทางที่ชัดเจนในหลาย ๆ จุด ให้มีภาษาอังกฤษด้วย และปรับปรุงขยายถนนท้องถิ่นให้กว้างขึ้น ควรเพิ่มพื้นที่จอดรถ ควรจัดให้มีห้องสุขาที่สะอาดและถูกสุขลักษณะ ควรมีที่จอดรถในบริเวณที่ใกล้กับตลาดน้ำนครรังสิต ควรจัดให้มีพื้นที่นั่งพักผ่อนที่เพียงพอเหมาะสม ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงามสอดคล้องกลมกลืน 3) ด้านมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ควรควบคุมคุณภาพมาตรฐานของสินค้าและบริการ ควรผลิตภัณฑุ์ชุมชนจำหน่ายมากกว่านี้ พ่อค้าและแม่ค้าควรได้รับการอบรมการให้บริการลูกค้าและการใช้ภาษาต่างประเทศด้วย เพื่อให้สามารถให้การต้อนรับและบริการแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้อย่างมีคุณภาพ 4) ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ควรมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมที่สอดคล้องกับพื้นที่ และกิจกรรมที่ปลูกฝังให้เยาวชนและคนในพื้นที่ตระหนัก

ถึงความสำคัญของการมีตลาดน้ำในท้องถิ่น 5) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ควรมีการส่งเสริมการให้ความรู้ในรูปแบบอื่นด้วยเช่นกัน เช่นการให้ความรู้ตามโครงการที่เกี่ยวกับด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความรู้เกี่ยวกับการสร้างอาชีพที่เป็นโครงการเด่น ๆ ของผู้บริหารตลาดน้ำ

ส่วนที่ 5 เสนอแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ตลาดน้ำนครรังสิตให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ตลาดน้ำนครรังสิตของผู้ที่เกี่ยวข้องสรุปได้ คือ

ภาครัฐ ควรมีการพัฒนาตลาดน้ำนครรังสิตอย่างต่อเนื่อง จะต้องกระตุ้นจิตสำนึกทุกฝ่ายร่วมกันพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ไปพร้อมกับการอนุรักษ์ ควรมีการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น โดยการออกสื่อและประชาสัมพันธ์ไปยังทุกฝ่ายและทุกกลุ่มควรสร้างความเข้มแข็งในภาครัฐบาลสู่ภาคประชาชน ควรสร้างการมีส่วนร่วมสนับสนุนให้ชุมชนได้มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็น ส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างความรู้สึกรักผูกพันสามัคคี ควรมีการปรับปรุงพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้น่าสนใจมากขึ้น ควรมีการสนับสนุนให้ภาครัฐและเอกชนร่วมมือกันในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเพื่อชุมชนและสร้างรายได้ให้เกิดแก่ชุมชนมากกว่าการหวังผลประโยชน์ทางธุรกิจ ควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการทำงาน อบรมผู้ประกอบการในการอนุรักษ์รักษาความสะอาดของแม่น้ำลำคลองและด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ควรมีการขยายพื้นที่ตลาดน้ำ ส่งเสริมอาชีพของชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้คนเข้ามาเที่ยวและใช้จ่ายเงิน

ภาคเอกชน ควรมีการพัฒนาและทำให้เป็นตลาดน้ำจริง ๆ และอย่างยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน ควรเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มากกว่าที่เป็นอยู่ นอกเหนือจากกิจกรรมประจำปี กิจกรรมควรมีความน่าสนใจและดึงดูดนักท่องเที่ยว ควรขยายพื้นที่ตลาดน้ำและเพิ่มความหลากหลายของสินค้าชุมชน สินค้าโอท็อป (OTOP) สินค้าการเกษตร ไม้ดอกไม้ประดับ ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ไปยังจังหวัดใกล้เคียงให้เข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น ควรปรับปรุงที่จอดรถ ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับร้านค้าและนักท่องเที่ยว ควรมีส่วนร่วมในการช่วยกันอนุรักษ์คลอง อนุรักษ์คุณภาพอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งรสชาติและความสะอาด ให้คงอยู่อย่างนี้ตลอดไป

ผู้นำชุมชน นักวิชาการ และปราชญ์ท้องถิ่น โดยผู้นำชุมชนควรมีการร่วมแสดงความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ทำหน้าที่เป็นแกนนำชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับลูกบ้าน และนำลูกบ้านเข้าร่วมในการพัฒนาและอนุรักษ์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน นักวิชาการและปราชญ์ท้องถิ่น ควรร่วมกับสถาบันการศึกษาภายในท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านวิชาการต่าง ๆ ในการเสนอแนะแนวทาง แสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการ

พัฒนาและอนุรักษ์ด้านการท่องเที่ยวในทุก ๆ ด้าน ร่วมกับปราชญ์ท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องในการสืบค้นและรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตดั้งเดิมของท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมฟื้นฟูเรียนรู้และอนุรักษ์ต่อยอดไปยังรุ่นลูกหลานสืบไป

ชุมชน ชาวบ้าน/ประชาชน ควรมีการพัฒนาการท่องเที่ยวตลาดน้ำและแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในเขตพื้นที่เทศบาลนครรังสิตควบคู่กันไป เพื่อให้คนทั่วไปได้รู้จักและมาเที่ยว ควรพัฒนาปรับปรุงตลาดน้ำนครรังสิตให้ทัดเทียมกับตลาดน้ำแห่งอื่น ๆ ควรเจาะกลุ่มตลาดให้เข้าถึงทุกกลุ่ม รวมถึงกลุ่มลูกค้าชาวต่างชาติ ควรมีการร่วมมือกับภาคธุรกิจท่องเที่ยว นำนักท่องเที่ยวมาเที่ยวให้มากขึ้น ควรมีกิจกรรมที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวมากขึ้น ควรเร่งสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น เทศบาลควรเอาใจจริงเอาใจกับผู้ที่ทำให้ล่าคลองน่าเสีย โดยการทิ้งขยะสิ่งปฏิกูลลงในแม่น้ำล่าคลอง ควรให้ความรู้กับเยาวชนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ควรสร้างการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ควรขยายพื้นที่ตลาดน้ำสร้างพื้นที่ทำมาค้าขายให้กับชุมชนในพื้นที่เพื่อให้มีรายได้ ควรมีการอบรมให้กับชุมชนด้านการสร้างงานสร้างอาชีพ ด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และด้านอื่น ๆ อย่างต่อเนื่องเพราะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน

จากผลการศึกษาทั้งหมด ผู้วิจัยได้นำมาประมวลผลและสรุปแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ตลาดน้ำนครรังสิตให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในแต่ละด้าน ดังนี้

แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตอย่างยั่งยืน

1. ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐควรเร่งดำเนินการขยายพื้นที่ตลาดน้ำนครรังสิต ควรปรับปรุงภูมิทัศน์และทัศนียภาพ ควบคุมการบริการของผู้ประกอบการท้องถิ่นให้มีมาตรฐาน อบรมภาษาต่างประเทศในการต้อนรับและบริการแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ปรับปรุงแพนัทรศการให้มีความดึงดูดใจ ปรับปรุงสภาพถนนท้องถิ่น ขยายถนนส่วนที่คับแคบ จัดการเรื่องปัญหาการจราจร ควรเพิ่มป้ายบอกทางให้เห็นชัดเจนและเพิ่มภาษาอังกฤษบนป้าย ควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยวที่เป็นภาษาต่างประเทศให้เป็นสากล ควรมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นภาษาอังกฤษ เพิ่มพื้นที่จอดรถ ห้องสุขาที่สะอาดและถูกสุขลักษณะ เพิ่มที่กักเก็บรถใกล้กับแหล่งท่องเที่ยว ควรเพิ่มจำนวนร้านค้าและความหลากหลายของสินค้า ปรับปรุงพื้นที่นั่งพักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว ควรมีผลิตภัณฑ์ชุมชนมาจำหน่ายมากกว่านี้ เพื่อสร้างรายได้และสร้างอาชีพให้แก่คนในชุมชนและอนุรักษ์ความเป็นตลาดน้ำให้คงอยู่ได้

2. ด้านการบริหารจัดการ เทศบาลนครรังสิตควรเป็นแกนนำหลักร่วมกับภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ในการเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงชักนำให้ทุกฝ่ายเข้ามาร่วมเจรจา แก้ไขปัญหา และขอความร่วมมือร่วมกันในการจัดการเพื่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จและเกิด

ความยั่งยืน ควรมีการกำหนดบทบาทของทุกฝ่ายที่ชัดเจน ควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการ ในด้านอื่น ๆ ควบคู่กันไป

3. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน โดยผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้อง สร้างการมีส่วนร่วมโดยมุ่งเน้นการสร้างและพัฒนากลไกของการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้การดำเนินงานมีเอกภาพและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สร้างการรับรู้ และมีการบูรณาการ ร่วมกัน จัดแบ่งภาระหน้าที่ลดความซ้ำซ้อนของภารกิจ และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วน ร่วม จัดตั้งชุมชนของผู้ที่เข้ามาอยู่ใหม่และร่วมมือกันสร้างประโยชน์และผลดีต่อกันโดยรวม

4. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ควรจัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ สอดคล้องกับพื้นที่มากขึ้น ที่จะสามารถให้นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วมได้ ควรมีกิจกรรมที่ สามารถปลูกฝังให้เยาวชนและคนในพื้นที่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีตลาดน้ำในท้องถิ่นที่ ตนอาศัยอยู่ และมีความรู้ความเข้าใจในการเป็นส่วนหนึ่งที่มีส่วนช่วยสืบทอดและอนุรักษ์ไว้ซึ่ง ทรัพยากรทางวัฒนธรรมอันดีงาม ควรมีการสร้างสรรค์กิจกรรมทางวัฒนธรรมใหม่ ๆ ให้มีความ น่าสนใจ และควรปรับปรุงกิจกรรมที่มีอยู่เดิมให้มีความพร้อมสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม ควรมีการ ส่งเสริมการให้ความรู้ในรูปแบบอื่นด้วยเช่นกัน เช่นการให้ความรู้ในโครงการที่เกี่ยวกับด้านการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความรู้เกี่ยวกับการสร้างอาชีพที่เป็นโครงการเด่น ๆ ของผู้บริหารตลาดน้ำ

แนวทางการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตอย่างยั่งยืน

ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรมีจิตสำนึกที่ดีและพร้อมให้ความร่วมมือกันในการเป็นเจ้าบ้านที่ ดีในการต้อนรับนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน ช่วยกันดูแลและรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่ง ท่องเที่ยวให้ดี ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ มีการ บริหารจัดการที่ยั่งยืน มีมาตรการในการควบคุมดูแลและรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และระดมแรงค์ให้ทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือ โดยให้ความสำคัญและคำนึงถึงเรื่องสังคมและ วัฒนธรรม ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนให้เกิดความตระหนักและเห็นผลประโยชน์ส่วนรวมของ การเข้าร่วมมือในการในอนุรักษ์ในด้านต่าง ๆ ร่วมกันอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสืบไป

5.5 อภิปรายผลการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ตลาดน้ำนครรังสิตให้เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ทำให้ทราบประเด็นของผลการศึกษาที่ผู้วิจัยสามารถนำมา อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้

1. คุณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และความเป็นมาของมรดกทางวัฒนธรรมของแหล่ง ท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต พบว่า คุณค่าทางวัฒนธรรม สังคม และความเป็นมาของมรดกทาง

วัฒนธรรมของชาวรังสิตที่ถ่ายทอดไว้ ณ แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต ทำให้ทราบว่ามรดกทางวัฒนธรรมของชาวรังสิตมีคุณค่าและความสำคัญยิ่ง โดยผลการศึกษาค้นพบว่า สิ่งบอกเล่าของพื้นที่ “ทุ่งรังสิต” เป็นเรื่องราวการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้และการให้คุณค่าของสังคม โดยสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ทั้งสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นสิ่งที่สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการฟื้นฟูและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต โดยวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้นุชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของมรดกทางวัฒนธรรม สังคม วิถีชีวิตดั้งเดิมของบรรพบุรุษ เพื่อสร้างจิตสำนึกที่จะช่วยกันอนุรักษ์สืบทอดต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับสายันต์ ไพรชาญจิตร (2550) ที่ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับธรรมชาติของวัตถุทางวัฒนธรรม และทรัพย์สินทางวัฒนธรรมใด ๆ ไม่ได้มีคุณค่าฝังติดอยู่ในตัวของสิ่งนั้น ๆ มนุษย์เป็นผู้ศึกษาและกำหนดคุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทต่าง ๆ ซึ่งก็มักจะมีความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับกรอบเกณฑ์ของปัญญา ประวัติศาสตร์ ประสบการณ์ และจิตวิทยาสังคมในแต่ละวัฒนธรรมที่ยึดถือ โดยปัจเจกชน หรือกลุ่มคน ในลำดับแรกเรากำหนดคุณค่าของวัตถุทางวัฒนธรรมและภูมิทัศน์วัฒนธรรมไว้ในฐานะที่เป็นทรัพยากร ก็เพราะเรามองเห็นศักยภาพที่จะใช้ประโยชน์จากสิ่งเหล่านี้ได้ทั้งกาลปัจจุบันและในกาลอนาคต ซึ่งศักยภาพของวัตถุทางวัฒนธรรมและภูมิทัศน์วัฒนธรรมนั้น ๆ อาจจะไม่ใช่ศักยภาพดั้งเดิมในสมัยที่ถูกสร้างขึ้นมาก็ได้ โดยคุณค่าและความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมและสังคมที่ได้ถูกถ่ายทอดไว้ ณ ตลาดน้ำนครรังสิต ทั้งด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ด้านวิชาการ ด้านสุนทรียศาสตร์ เอกลักษณ์ของท้องถิ่น สังคม และเศรษฐศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิลเลียม ดี ไลป์ (อ้างถึงใน สายันต์ ไพรชาญจิตร 2550) ที่ระบุว่าทรัพยากรวัฒนธรรมมีคุณค่า 4 แบบ คือ 1) คุณค่าที่แสดงนัยของอดีต 2) คุณค่าทางวิชาการ 3) คุณค่าทางด้านความงามหรือสุนทรีย์ ที่ในมุมมองของคนในวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ มีมาตรวัดและกำหนดคุณค่าของความสวยงามแตกต่างกันออกไป 4) คุณค่าทางเศรษฐศาสตร์ของทรัพยากรวัฒนธรรม ทำให้เกิดประโยชน์ต่อการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของคนในปัจจุบันได้ ขณะทำงานวิจัยของสุนทรี อาสะไวย์ เรื่อง “ประวัติคลองรังสิต: การพัฒนาที่ดินและผลกระทบต่อสังคม พ.ศ. 2431–2457 และ บทความของพิพัฒน์ กระแจะจันทร์ ในหนังสือศิลปวัฒนธรรม (2554) ได้อ้างอิงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของ “ทุ่งรังสิต” เพื่อกล่าวถึงสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมของพื้นที่ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป็นการส่องให้เห็นคุณค่าด้านต่าง ๆ และเน้นความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรม “ทุ่งรังสิต” ที่ปรากฏชัดเจนขึ้น

ปัจจุบันสิ่งบ่งบอกถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่ยังคงปรากฏให้เห็นในพื้นที่รังสิต ได้สร้างคุณค่า ความศรัทธา เอกลักษณ์ สร้างการเรียนรู้และประโยชน์ให้ชุมชนและท้องถิ่น อาทิ มรดก

วัฒนธรรมเดิมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Heritages) และมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritages) รวมถึงสิ่งๆ ที่สร้างขึ้นใหม่เพื่อการฟื้นฟูอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม (New Building to Preserve Cultural Heritages) สอดคล้องกับแนวคิดของชนิก เลิศชาญฤกษ์ (2552) ที่ได้กล่าวว่า มรดกวัฒนธรรมหรือทรัพยากรวัฒนธรรมนั้นมีอยู่ 2 ประเภท ซึ่งแบ่งตามลักษณะที่ปรากฏอยู่หรือมีอยู่ อันได้แก่ ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Resource) และทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Resource)

2. ปัจจัยทางวัฒนธรรมด้านสิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรมของตลาดน้ำนครรังสิต ผลจากการศึกษาพบว่า คลองรังสิตประยูรศักดิ์นั้นเป็นคลองที่มีความสำคัญเป็นสัญลักษณ์บอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ สังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนวิวัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาแต่ละยุคแต่ละสมัยของชาวรังสิต โดยตลาดน้ำนครรังสิตเป็นจุดหนึ่งของการสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีการจัดกิจกรรมด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ที่สร้างแรงดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวภายในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุดชีวัน นันทวัน ฌอชญา (2552) ที่ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นศูนย์กลางกรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และได้พบว่า ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีความคิดเห็นว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นจากอดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ควรอนุรักษ์วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมไว้ เพราะมีความเห็นว่าการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีแบบดั้งเดิมไว้จะเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว อีกทั้งวัฒนธรรมงานประเพณี เทศกาล ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชนด้านวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า “ก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิต” นั้น มีประวัติและชื่อเสียงมายาวนาน ผู้คนทั่วไปรู้จักรังสิตก็เพราะก๋วยเตี๋ยวเรือที่มีเอกลักษณ์และเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้บริหารตลาดน้ำนครรังสิตชูประเด็น “ก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิต” ขึ้นมาเป็นจุดเด่นในการขายผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม แปลงภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นสินค้าที่สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ให้กับแหล่งท่องเที่ยว ก๋วยเตี๋ยวเรือรังสิตจึงเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านอาหารที่เปรียบเสมือนแม่เหล็กดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยว สอดคล้องกับประหยัด ตะคอนรัมย์ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ศึกษากรณีตลาดน้ำดอนหวาย จังหวัดนครปฐม โดยพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว คือ รสชาติอาหารและความงามเอกลักษณ์ของตลาดริมน้ำ และเปลวเทียน เจษฎาชัยยุทธ์ (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการเศรษฐกิจชุมชนข้าวหลามบ้านอาฮาม ตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน เพื่อศึกษาศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ ชุมชนของกิจการข้าวหลามบ้านอาฮาม โดยพบว่า ปัจจุบันข้าวหลามบ้านอาฮามมีคุณค่าทางเศรษฐกิจสูงมาก และกลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมทั้งในระดับชุมชนหมู่บ้านอาฮาม ตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวัง

ผา และจังหวัดกระบวนการผลิตและการจำหน่ายข้าวหลามเชื่อมโยงภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมที่สำคัญ ได้แก่ประชากรในครอบครัวและชุมชนที่ เป็นผู้ผลิตข้าวหลาม และผู้ผลิตวัตถุดิบที่เกี่ยวข้องเนื่องมีงานทำและมีรายได้เลี้ยงชีพตลอดปี จึงอาจอธิบายในส่วนนี้ได้ว่า อาหารประจำถิ่นในแต่ละท้องถิ่นที่เป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมประจำถิ่นที่เป็นจุดเด่น และเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวและเป็น โอกาสที่แหล่งท่องเที่ยวจะนำเสนอการท่องเที่ยวด้านอื่น ๆ ไปด้วย เป็นการสร้างประโยชน์ด้านเศรษฐกิจชุมชนอันสืบเนื่องจากอาหารประจำถิ่น

นอกจากนั้น ตลาดน้ำนครรังสิต ยังมีบริการนวดแผนโบราณ เป็นกลุ่มอาชีพกลุ่มแม่บ้านเทศบาลนครรังสิต สินค้าโอท็อป (OTOP) กิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น การแข่งเรือพายพื้นบ้าน การแข่งเรือยาว กว๊ายเตี้ยเรือรังสิต และด้านอื่น ๆ ที่เป็นปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยว ดังที่ Swarbrooke (1999) ซึ่งได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับทรัพยากรทางวัฒนธรรมแต่ละประเภท จะมีความเชื่อมโยงและเกี่ยวพันกัน

3. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตลาดน้ำนครรังสิต พบว่า ตลาดน้ำนครรังสิตมีการจัดการการท่องเที่ยวในหลาย ๆ ด้าน อาทิ โดยการจัดการด้านการสร้างรายได้และผลประโยชน์แก่ชุมชน ทำให้เกิดการสร้างรายได้และผลประโยชน์แก่ชุมชน มีการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุดชีวัน นันทวัน ณ อยุธยา (2552) ที่ได้ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นศูนย์กลางกรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยพบว่า ประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทราบดีว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ทำรายได้หลักให้กับจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้เกิดการจ้างงานและการกระจายรายได้ ด้านการบริหารจัดการ มีการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และมุ่งหมายให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการ การจัดการด้านการฝึกอบรมและให้ความรู้ เทศบาลนครรังสิต มีการจัดฝึกอบรมบุคลากรและชุมชนอย่างต่อเนื่อง นโยบาย และแผนการจัดการ กำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ทุกแพร้านค้ากำหนดให้มีการติดตั้งบ่อดักไขมัน ระบบการจัดเก็บขยะที่ดี และการคัดแยกขยะอย่างเป็นระบบ การจัดการด้านแผนการจัดการรับผิดชอบโดยสำนักปลัดเทศบาล งานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดการด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชุมชน โดยนำจุดเด่นในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่น เรื่องอาหารประจำถิ่นที่ขึ้นชื่อ “กว๊ายเตี้ยเรือรังสิต” ขึ้นมาเป็นจุดขาย รวมทั้งการสร้างบรรยากาศวิลหาอดีต และแหล่งเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากนิทรรศการและประติมากรรมแก่นักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม มีการวางแผนการจัดการด้านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความลงตัวที่สอดคล้องกับประเด็นและบรรยากาศดังกล่าว และการจัดการด้านสิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรม โดยสถานที่ที่มีความโดดเด่น วิถีชีวิตท้องถิ่น ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ นิทรรศการกว๊ายเตี้ยเรือ

และประติมากรรมก๊วยเตี๋ยวเรือโกฮับ และเรื่องราวในอดีตเป็นตัวชูรสให้ความโดดเด่นของวิถีชีวิตริมคลองนั้นเด่นชัดยิ่งขึ้น การปลูกฝังให้เกิดการเรียนรู้และความรู้สึกสำนึกรักท้องถิ่นแก่ชุมชนและเยาวชน การจัดการด้านราคาสินค้า มีการควบคุมไม่ให้มีราคาที่สูง มีผู้รับฟังความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยว เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์เพื่อการฟื้นฟูและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์ (2553) ได้แสดงทรรศนะว่า การฟื้นฟูตลาดน้ำและตลาดริมน้ำขึ้นอยู่กับทรัพยากรของท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีโครงสร้างของตลาดริมน้ำเป็นทุนเดิม โดยในปัจจุบัน มักดำเนินการประชาสัมพันธ์มากขึ้น มีการจัดพิธีเปิดตลาด มีการจัดการแสดงทางวัฒนธรรมประกอบในช่วงเปิดตลาดเพื่อสร้างความสนใจ การฟื้นฟูตลาดริมน้ำ ทำให้อาคารร้านค้าริมน้ำเริ่มปรับตัวโดยให้บริการที่ตอบรับกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น การขายอาหาร ขนม ของที่ระลึก การนวด การพยากรณ์ โชคชะตา ฯลฯ โดยอาศัยจุดแข็งของทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น และความสามารถในการประกอบอาหาร

อย่างไรก็ตาม พบปัญหาและอุปสรรคด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม เนื่องจากพื้นที่ของตลาดน้ำนครรังสิตมีบริเวณที่คับแคบ จึงไม่สามารถทำอะไรได้มากนัก ส่วนการปรับปรุงด้านภูมิทัศน์และทัศนียภาพของตลาดน้ำก็ทำได้อย่างจำกัด เนื่องจากมีพื้นที่ส่วนบุคคลทั้งที่เป็นของคนท้องถิ่นเองและที่ขายให้กับบุคคลอื่น รูปแบบตามสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ที่ไม่สอดคล้องกลมกลืนกับแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งสิ่งปลูกสร้างที่มีอยู่เดิมก็มีการแต่งเติมดัดแปลง จึงทำให้บรรยากาศของความเป็นตลาดริมน้ำของแหล่งท่องเที่ยวถูกลดทอนลง การจัดการด้านเอกลักษณ์ของตลาดน้ำและการรักษาวิถีชีวิตของท้องถิ่นนั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในท้องถิ่น และชุมชนผู้ที่ย้ายเข้ามาใหม่ไม่เข้าใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่น ผนวกกับคนพื้นถิ่นบางส่วนมีการปรับเปลี่ยนค่านิยมไปตามยุคสมัย วัฒนธรรมบางอย่างถูกคัดลอกเลียนไปกับสภาพแวดล้อมของการพัฒนาเมือง เป็นอุปสรรคและทำให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตหลาย ๆ ส่วนที่เป็นความดั้งเดิมได้เลือนหายไป ขณะเดียวกันนักท่องเที่ยวเองก็ไม่ค่อยให้ความสนใจต่อการเข้ามาศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Butler (1998) ที่เชื่อว่าขณะที่แหล่งท่องเที่ยวมีการพัฒนาดำเนินไปจะเกิดปัญหาต่าง ๆ เนื่องจากคนนอกพื้นที่เริ่มเข้าไปควบคุมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของท้องถิ่น การปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนท้องถิ่นกับผู้เข้าไปเยือนก็จะเปลี่ยนไปเป็นแบบทางการมากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของธีราภรณ์ นกแก้ว (2555) ได้ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษาตลาดน้ำวัดไทร กรุงเทพมหานคร ที่พบว่า สาเหตุที่ทำให้ตลาดน้ำวัดไทรได้รับความนิยมน้อยลง ส่วนหนึ่งได้แก่ ปัญหาเรื่องความเจริญที่เข้ามาในพื้นที่ ทำให้สภาพแวดล้อม วิถีชีวิตดั้งเดิมได้เปลี่ยนแปลงไปแล้วทำให้ตลาดน้ำถูกลดบทบาทลงไปพร้อมกับ การสัญจรทางน้ำ โดยหันมาใช้การสัญจรทางบก และย้ายขึ้นมาขายของบนบกแทน ที่ผ่านมามี

ความพยายามหลายครั้งในการฟื้นฟูตลาดน้ำวัดไทรขึ้นมาใหม่ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากนักท่องเที่ยวมาแล้วไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง นักท่องเที่ยวจึงมีจำนวนลดลงเรื่อย ๆ พ่อค้า แม่ค้าก็ขาดทุน จึงทยอยถอนตัวออกไปทีละราย จนกระทั่งปี พ.ศ. 2545 ที่สำนักงานเขตจอมทองเข้ามาฟื้นฟูตลาดน้ำวัดไทรนั้น เริ่มมี การนำแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เข้ามา จึงเกิดโครงการที่ต้องการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีคุณค่าของตลาดน้ำให้คงอยู่ต่อไป ต้องการส่งเสริมอาชีพสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ในขณะที่งานวิจัยของจารุเชษฐ์ เรื่องสุวรรณ (2546) ศึกษาการประเมินคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนยี่สาร อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ได้พบว่า ชุมชนยี่สารเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่มีแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการท่องเที่ยวในชุมชนเกิดจากความต้องการของคนในชุมชนมีการเตรียมความพร้อมและการบริการตามความต้องการของชุมชน เช่น เงินทุนมัคคุเทศก์อาสาสมัครเล่าเรื่องราวในชุมชน การเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกและดูแลสวัสดิภาพแก่นักท่องเที่ยว การดำเนินการอยู่ในรูปแบบคณะกรรมการซึ่งคัดเลือกจัดตั้งกรรมการชุมชน ผลการศึกษาความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวที่มาร่วมกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับดี

ส่วนการดำเนินงานการจัดการภายในแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต ในเรื่องราคาจากนโยบายควบคุมราคาขายของผู้ประกอบการร้านค้าโดยผู้บริหาร เพื่อให้มีความเหมาะสมและเกิดความเป็นธรรมกับนักท่องเที่ยว ซึ่งบางครั้งทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของตลาดน้ำที่ลงพื้นที่ชี้แจงกับผู้ประกอบการร้านค้าและนำไปสู่ความขัดแย้ง ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่บางส่วนยังไม่ได้มีการจัดตั้งเป็นชุมชน การมีส่วนร่วมยังอยู่ในระดับต่ำ ลักษณะทางสังคมจึงเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ ด้านแผนการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว หลายส่วนที่ประสบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการและไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ส่วนหนึ่งเกิดจากขาดความเข้าใจของภาคประชาชน จึงทำให้ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนซึ่งบางเรื่องก็นำไปสู่ความขัดแย้ง เช่น ปัญหาการรื้อกล้าที่สาธารณะริมคลองรังสิต ล้วนแต่เป็นจุดอ่อนที่เทศบาลไม่สามารถเข้าไปบริหารจัดการพัฒนาพื้นที่ โดยเฉพาะด้านโครงสร้างพื้นฐาน เนื่องจากเป็นปัญหาเชิงนโยบาย และนำไปสู่ข้อขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน อีกอย่างคือพื้นที่รังสิตค่อนข้างกว้าง ประชาชนมีความหลากหลายทำให้เกิดการรวมกลุ่มยาก การพัฒนาชุมชนค่อนข้างยาก ความร่วมมือน้อย ตลอดจนการบูรณาการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ยังไม่ต่อเนื่อง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุดชีวิต นันทวัน อยุธยา (2552) ที่พบว่า การเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนเจ้าของท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวยังมีอยู่น้อยมาก และภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น ส่วนปัญหาและอุปสรรคของปัจจัยดึงดูดทางการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม 8 ประการ ในอำเภอเมือง

จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีปัจจัยดึงดูดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบางประการที่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนให้เป็นปัจจัยดึงดูดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยพบปัญหาทั้งทางด้านบุคลากรที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมีอยู่น้อย คนในชุมชนและเยาวชนรุ่นใหม่ ยังคงเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าวน้อย ในขณะที่งานวิจัยของมธุวรรณ พลวัน (2546) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการด้านการท่องเที่ยวกรณีศึกษาตลาดน้ำท่าคา ตำบลท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม กลับพบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากต่อการจัดการการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ เช่น การล่องเรือขายสินค้าผลผลิตจากการเกษตร วิถีชีวิตที่ผูกพันกับสายน้ำ และพึงพอใจด้านสิ่งแวดล้อมทิวทัศน์ และบรรยากาศของตลาดน้ำ และชุมชนริมน้ำ พึงพอใจค่อนข้างมากในด้านค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การเดินทางสะดวกปลอดภัย ในส่วนที่พึงพอใจในระดับปานกลาง คือ ดึงขยะและสุขาสาธารณะ ในส่วนของอหิชาศัยของคนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากในด้านความเป็นมิตรและยิ้มแย้มแจ่มใส ให้ความช่วยเหลือ และไม่ตรีจิต ในภาพรวมพบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อการจัดการการท่องเที่ยวของตลาดน้ำท่าคา จึงอาจอธิบายได้ว่า ชุมชนท้องถิ่นคือหัวใจหลัก เป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากรการท่องเที่ยว และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสำคัญในการผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมในภาคประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นอย่างจริงจัง

4. สรุปผลการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต โดยจากการรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวนทั้งสิ้น 400 ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์ประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิตส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และเป็นนักท่องเที่ยวที่มีอายุระหว่าง 20-35 ปี มากที่สุด โดยส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี และประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัท/รับจ้างทั่วไปมากที่สุด ส่วนรายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 10,001-20,000 บาท และมีที่พักอาศัยปัจจุบันอยู่ในเขตจังหวัดปทุมธานีมากที่สุด โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล (2553) ได้ศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี เพื่อศึกษาทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญในจังหวัดปทุมธานี ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างภาคประชาชนส่วนใหญ่เป็นหญิง มีสถานภาพโสด โดยมีอายุระหว่าง 25-34 ปี เป็นพนักงานบริษัท มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-15,000 บาท

ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิต พบว่า ส่วนใหญ่เดินทางมาเที่ยวจำนวน 2-4 ครั้ง และส่วนใหญ่เดินทางมากับเพื่อน/เพื่อนร่วมงาน โดยเดินทางมาโดยรถยนต์ส่วนตัว มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโสภณ สุขสำอางค์ (2554) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมกรณีศึกษา: ตลาดน้ำวัดกลางคูเวียง ตำบลสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยพบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาเที่ยวโดยใช้ยานพาหนะส่วนตัว นอกจากนั้น พบว่า ผู้ที่มีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว คือ เพื่อน/เพื่อนร่วมงาน มากที่สุด รองลงมา คือญาติ/คนในครอบครัว โดยส่วนใหญ่มีจุดประสงค์ในการมาเที่ยวเพื่อต้องการทานอาหารขึ้นชื่อของตลาดน้ำนครรังสิต มากที่สุด รองลงมา คือ ต้องการพักผ่อนหย่อนใจ และส่วนใหญ่ทราบข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวจากบุคคลในครอบครัว/เพื่อน/เพื่อนร่วมงาน มากที่สุด สอดคล้องกับมธุวรรณ พลวัน (2546) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการด้านการท่องเที่ยวกรณีศึกษาตลาดน้ำท่าคา ตำบลท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ในประเด็นที่ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้จักตลาดน้ำท่าคาจากแหล่งข้อมูลประเภทสื่อบุคคล (เพื่อน/บุคคลในครอบครัว)

ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าควรพัฒนาตลาดน้ำนครรังสิตในด้านคุณค่าและความดึงดูดใจ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นความคิดเห็นที่อยู่ในระดับมาก มีทั้งหมด 6 ด้าน คือ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการเข้าถึงแหล่ง ส่วนที่เหลืออีก 1 ด้านเป็นความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการพัฒนาในระดับน้อย คือ ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในประเด็นด้านคุณค่าและความดึงดูดใจ ดังกล่าว พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่าควรพัฒนา ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน คือ ด้านการสืบสานทางวัฒนธรรมและประเพณีให้คงอยู่อย่างต่อเนื่องสืบไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล (2553) ในประเด็นที่ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเห็นว่าควรพัฒนาและสืบสานวัฒนธรรมประเพณีให้คงอยู่อย่างต่อเนื่องในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อมทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนบริเวณตลาดน้ำนครรังสิต และด้านข้อมูลความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องและผูกพันกับวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ด้านานอาหาร ความเชื่อ ความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น ที่จัดแสดงบนแพ ตามลำดับ ซึ่งส่วนนี้อาจอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยซึ่งตัวแทนส่วนหนึ่งของคนทั้งประเทศมีความรักหวงแหนในประเพณีและวัฒนธรรมไทยที่มีเอกลักษณ์

เฉพาะถิ่นที่อาจคล้ายหรือแตกต่างกันในแต่ละถิ่นและต้องการให้มีการสืบทอดไปยังรุ่นต่อ ๆ ไป เป็นลำดับแรก เพื่อให้สิ่งที่ดีงามเหล่านี้คงอยู่คู่คนไทยอย่างต่อเนื่องยั่งยืน

5. เสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตอย่างยั่งยืน จากผลการศึกษาทั้งหมด อภิปรายผลได้ ดังนี้ 1) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ควรเพิ่มพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีความคับแคบ ปรับปรุงภูมิทัศน์และทัศนียภาพ ควบคุมการบริการของผู้ประกอบการให้มีมาตรฐาน ผู้ประกอบการควรได้รับการอบรมและเรียนรู้ ปรับปรุงแพนิทรรสการ ถนนเลียบริมคลอง การจราจร เพิ่มป้ายบอกทางพร้อมภาษาอังกฤษ ควรมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยวเป็น ภาษาต่างประเทศด้วย เพิ่มพื้นที่จอดรถ ที่นั่งพักผ่อน ห้องสุขาที่สะอาดและถูกสุขลักษณะ จำนวน ร้านค้า และความหลากหลายของสินค้าโดยเฉพาะสินค้าชุมชน 2) ด้านการบริหารจัดการ ควรมีการ กำหนดบทบาทของทุกฝ่ายที่ชัดเจน ผลักดันให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสนับสนุนและส่งเสริม การจัดการเพื่อการพัฒนาตลาดน้ำนครรังสิต เพื่อเป็นตัวแทนจากทุกภาคส่วนในการทำหน้าที่ ประสานงาน สร้างความเข้าใจแก่ชุมชนและประชาชนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้เห็นประโยชน์ ส่วนรวม สร้างจิตสำนึกในการร่วมพัฒนาและอนุรักษ์วัฒนธรรม ผลักดันให้มีการทำงานบูรณาการ ร่วมกัน ควรมีการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือเพื่อทำให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่ชื่นชอบแก่ผู้มาเยือน ควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ โดยให้มีการขับเคลื่อนควบคู่กันไปด้วย ควร สร้างการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ควรมีการอบรมให้กับ ชุมชนด้านการสร้างงานสร้างอาชีพ ด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และด้านอื่น ๆ อย่างต่อเนื่องเพราะเป็น ประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Weaver และคณะ (2000) ที่ได้กล่าวว่าหากจะ ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้นั้น ต้องอาศัยแนวทางและหลักการของ “การท่องเที่ยว เชิงนิเวศ” (ecotourism) โดยได้แสดงทรรศนะถึงหลักการที่สำคัญในการสนับสนุนและผลักดันการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีองค์ประกอบสำคัญที่ต้องพิจารณา คือ การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และ การกระจายรายได้ 3) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน โดยเทศบาลนครรังสิต ผู้นำชุมชน ประชาชนท้องถิ่น นักวิชาการในท้องถิ่น เอกชนผู้ประกอบการร้านค้าในท้องถิ่น ชุมชน และประชาชนคนท้องถิ่น จะต้องสร้างการมีส่วนร่วมโดยมุ่งเน้นการสร้างและพัฒนากลไกของการ บริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้การดำเนินงานมีเอกภาพและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สร้างการ รับรู้ และมีการบูรณาการร่วมกัน มีการจัดแบ่งภาระหน้าที่ลดความซ้ำซ้อนของภารกิจ และเปิด โอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ความร่วมมือของทุกฝ่ายเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการรณรงค์ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แก่ผู้ที่เข้ามา อยู่ใหม่ได้ดี ควรบริหารจัดการให้มีการรวบรวมและจัดตั้งชุมชนของผู้ที่เข้ามาอยู่ใหม่โดยทุกฝ่าย

ร่วมมือกันจะสร้างประโยชน์และเป็นผลดีต่อการเชื่อมต่อก่อสะพานแห่งการประสานงานที่ดีระหว่างกันของชุมชนเก่าและชุมชนใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับ วีระพล ทองมา และประเจต อำนวย (2547) ที่ได้กล่าวถึงหลักการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ดึงมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง คือ สมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมกันทั้งระบบ ตั้งแต่การคิด วางแผน ทำกิจกรรม ติดตามประเมินผล เรียนรู้และรับประโยชน์ร่วมกัน ที่สำคัญคือ องค์กรชุมชนจะต้องมีความเข้มแข็งพอที่จะจัดการกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ และพร้อมที่จะหยุดเมื่อเกินความสามารถในการจัดการ เป็นเรื่องของการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นและผู้มาเยือน ในการที่จะดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่าง ๆ ของชุมชนที่มีอยู่แล้ว ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน อันเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อประโยชน์แก่ชุมชน 4) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ควรจัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมที่สอดคล้องกับพื้นที่มากขึ้น อีกทั้ง กิจกรรมดังกล่าวควรที่จะสามารถให้นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วมได้ เช่น กิจกรรมการประกวดร้องเพลงไทย การเล่นดนตรีไทย สาธิตการทำอาหารพื้นถิ่น หรือการสาธิตปลูกต้นไม้ พืชและพันธุ์ไม้ต่าง ๆ กิจกรรมการเที่ยวท่องเที่ยวคลองคลองรังสิต เป็นต้น ควรมีกิจกรรมที่สามารถปลูกฝังให้เยาวชนและคนในพื้นที่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีตลาดน้ำในท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ และมีความรู้ความเข้าใจในการเป็นส่วนหนึ่งที่มีส่วนช่วยสืบทอดและอนุรักษ์ไว้ซึ่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมอันดีงาม อีกทั้ง ควรมีการสร้างสรรคกิจกรรมทางวัฒนธรรมใหม่ ๆ ให้มีความน่าสนใจ และควรปรับปรุงกิจกรรมที่มีอยู่เดิมให้มีความพร้อมสมบูรณ์

ส่วนแนวทางการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิตอย่างยั่งยืน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรมีจิตสำนึกที่ดีและพร้อมให้ความร่วมมือกันในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน ช่วยกันดูแลและรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้ดี ผู้บริหารจะต้องมีวิสัยทัศน์ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการอนุรักษ์ มีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีมาตรการในการควบคุมดูแลและรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและรณรงค์ให้ทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือ โดยให้ความสำคัญและคำนึงถึงเรื่องสังคมและวัฒนธรรม ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชนให้เกิดความตระหนักและเห็นผลประโยชน์ส่วนรวมของการเข้ามาร่วมมือในการในอนุรักษ์ในด้านต่าง ๆ ร่วมกันอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสืบไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิลาศ เตชะไพฑูถย์ (2538) ที่แสดงทรรศนะว่า การวางแผน และจัดการในเรื่องการท่องเที่ยวจะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและการกระจายรายได้ ในขณะที่ พงศ์สานต์ พิทักษ์มหาเกตุ (2538) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 5 ประการ คือ 1) ต้องมีผลกระทบน้อยที่สุดต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมศิลปวัฒนธรรม

ตลอดจนขนบธรรมเนียม และประเพณีของคนในท้องถิ่น 2) ต้องให้ความรู้และความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบของสื่อต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความรู้ ความเข้าใจได้รับความเพลิดเพลิน พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์ 3) ต้องให้ผลประโยชน์แก่ชาวบ้านในท้องถิ่นในการจ้างงานโดยทางตรงและทางอ้อม 4) ต้องให้ชาวบ้านในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การจัดการ และการพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่ท้องถิ่นของเขา 5) ต้องให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจ การสร้างสรรค์ให้เกิดประสบการณ์และความพึงพอใจในด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แก่นักท่องเที่ยว

5.6 ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

บทบาทของภาครัฐ

ตลาดน่านครั้งสิตมีศักยภาพในการที่จะส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยมีความพร้อมทั้งด้านคุณค่าและความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรม ความพร้อมของภาครัฐ โดยองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นคือเทศบาลนครรังสิต ด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และมีความเข้มแข็ง มีนโยบายและแผนพัฒนาที่ชัดเจน ในด้านการบริหารจัดการ เทศบาลนครรังสิต ได้ดำเนินการในการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งด้านการวางแผน กำหนดทิศทางท่องเที่ยว จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ทุกระดับทั้งระดับจังหวัดภูมิภาค และระดับประเทศ และความต้องการของนักท่องเที่ยว การบริหารจัดการองค์กร ทั้งด้านการให้ความสำคัญกับบุคลากร กำหนดความรับผิดชอบ มีแผนและงบประมาณรองรับการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว การประสานงานกับองค์กรภาคีทั้งในพื้นที่และภายนอกอย่างต่อเนื่อง สร้างโอกาสการมีส่วนร่วมจากประชาชน ชุมชน เพื่อบริการการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืนด้านการจัดการความรู้ ได้แก่ การมีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว หรือมีประสบการณ์การพัฒนาการท่องเที่ยว รับรู้ เข้าใจปัญหา และแนวทางพัฒนา เผยแพร่ นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวให้ประชาชนในพื้นที่รับรู้พัฒนาการบริการที่เกี่ยวข้อง เช่น ที่พัก อาหาร ความสะอาด การตลาด การประชาสัมพันธ์ทุกช่องทาง ระบบโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ควรรักษามาตรฐานการทำงานที่ดีนี้ไว้และให้มีความต่อเนื่องให้เกิดการต่อยอดในงานพัฒนาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ส่วนในเชิงปฏิบัติ ควรเร่งดำเนินงานในหลายส่วนเพื่อให้เกิดความเป็นรูปธรรม (เช่น เพิ่มภาษาอังกฤษบนป้ายบอกทาง การประชาสัมพันธ์ที่มีภาษาต่างประเทศด้วย ควรมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นและสามารถพูดภาษาอังกฤษได้ พัฒนาสินค้าโอท็อป (OTOP) ให้มีความหลากหลาย การผลิตของที่ระลึก และ ขาย

ของที่ระลึก การปรับปรุงและพัฒนาขยายพื้นที่ตลาดน้ำนครรังสิต ปรับปรุงโซนนิทรรศการให้มีความดึงดูดใจ และปรับปรุงสภาพถนนท้องถนน เป็นต้น) เป็นผู้ประสานสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเก่าและใหม่และส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาให้ตลาดน้ำนครรังสิตเป็นแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (เช่น การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้มีการปะทะสังสรรค์ระหว่างชุมชน เช่น กิจกรรมด้านการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ การประกวดสินค้าชุมชน สินค้าโอท็อป (OTOP) ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม การแข่งขันกีฬาพื้นบ้านและกีฬาอื่น ๆ เพื่อสร้างความสามัคคี เป็นต้น) เพื่อเชื่อมโยงนำมาสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านต่าง ๆ ควรส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นมาของท้องถนน ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำนครรังสิตให้บุคคลทั่วไปได้รู้จัก การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ การอนุรักษ์ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถนน และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

บทบาทของภาคเอกชน

เอกชน ที่เป็นผู้ประกอบการร้านค้าภายในสถานที่ท่องเที่ยว ควรจะต้องเข้าใจในวัตถุประสงค์ในการเปิดตลาดน้ำแห่งนี้ เข้าใจกฎระเบียบปฏิบัติ และให้ความร่วมมือ เดินไปในทิศทางเดียวกัน ทำตามกฎระเบียบ แสดงความคิดเห็นในการประชุมแต่ละครั้ง ร่วมสร้างจิตสำนึกที่ดีร่วมกัน ช่วยทางเทศบาลฯ เกี่ยวกับเรื่องของการอนุรักษ์ และการจัดการที่ได้มีการตั้งกฎระเบียบไว้ทุกอย่าง ด้วยความเต็มใจและยินดี รวมถึงโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลฯ จัดขึ้น บทบาทในการช่วยจัดการด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (เช่น การจัดการด้านขยะ การทิ้งขยะ ช่วยในการรณรงค์แนะนำ และประชาสัมพันธ์ ขอความร่วมมือนักท่องเที่ยวในเรื่องของการไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลอง) ให้ความร่วมมือในการคัดแยกขยะ การติดตั้งบ่อดักไขมัน และบ่อบำบัดน้ำเสีย และไม่ทิ้งเศษสิ่งปฏิกูลและน้ำเสียลงในลำคลอง และต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด บทบาทในการช่วยจัดการด้านพื้นที่ เช่น ผู้ประกอบการสามารถจะบริหารจัดการพื้นที่ของตนเองได้ (เช่น การนำสินค้ามาจัดวางจำหน่ายหรือปรุงประกอบ แต่ต้องให้ดูเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการแบ่งสัดส่วนทางเดินที่นั่งทานอาหาร ที่นั่งพักผ่อนภายในแพ โดยไม่ไปรุกล้ำส่วนพื้นที่ที่เป็นส่วนรับผิดชอบดูแลของผู้อื่น) บทบาทในการมีส่วนร่วม ควรเข้าร่วมประชุมรับฟังนโยบายทุกครั้ง ร่วมแสดงความคิดเห็น เสนอความคิดเห็นในการร่วมช่วยจัดการในอันที่จะทำให้ตลาดน้ำฯ เป็นที่รู้จัก มีชื่อเสียงในทางที่ดีในทุก ๆ ด้าน บทบาทในการจัดการเรื่องการพัฒนาคุณภาพและการบริการที่ดี เช่น ด้านการมีอชชาตย์ไมตรี ด้านการให้บริการที่ดี ราคาสมเหตุสมผล โดยราคาสินค้าต้องมีความยุติธรรม ไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว ปรับปรุงคุณภาพสินค้าและอาหาร กำกับถึงเรื่องความสะอาดของสินค้า อาหาร และสถานที่ ตลอดจนหลักสุขอนามัยที่ดี ให้ความร่วมมือในการทิ้งขยะ และติดตั้งถังดักไขมัน ภาชนะหม้อก๋วยเตี๋ยวต้องใช้แบบสแตนเลส ไม่มีสารตะกั่ว เป็น

ต้น บทบาทด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบและมาตรการที่ตั้งไว้ เช่น การลาหยุด หรือ ขอยุติ ต้องมีเหตุผลที่สมควรและต้องได้รับอนุมัติจากทางเทศบาลฯ เมื่อมีการพิจารณาเห็นสมควรให้หยุดจึงสามารถหยุดได้ และต้องมีผู้มาขายแทนได้ในช่วงที่ขอยุติไป บทบาทในการให้ความร่วมมือกับทางเทศบาล ตามนโยบายและแผนดำเนินงาน ในอันที่จะสร้างชื่อเสียงให้กับการท่องเที่ยวของเทศบาลนครรังสิต เช่น ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เทศกาล งานประเพณี และกิจกรรมที่สำคัญ ๆ อย่างต่อเนื่อง และเต็มใจ ร่วมกับทางเทศบาลฯ ในอันที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจเมื่อมาเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวแล้วกลับไปบอกต่อ และอยากกลับมาเที่ยวซ้ำอีก บทบาทในการเป็นตัวแทนการท่องเที่ยวของพื้นที่ ผู้ประกอบการท้องถิ่น ณ ตลาดน้ำนครรังสิต คือตัวแทนของชาวรังสิต ที่ไม่ใช่เป็นเพียงแต่ผู้ค้าขายเท่านั้น แต่ส่วนที่สำคัญกว่านั้นคือเขาเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของตัวแทนทรัพยากรการท่องเที่ยวของคนทั้งรังสิต เขาจะต้องรู้สึกอย่างนั้น และภาคภูมิใจที่จะนำเสนอและทำด้วยใจ โดยต้องมีจิตสำนึกรับผิดชอบตรงส่วนนี้ และภาคภูมิใจในส่วนนี้อย่างยิ่ง เพราะเท่ากับเป็นการประชาสัมพันธ์สินค้าที่เขาขายด้วย รายได้ก็จะเข้ามามากขึ้น ชื่อเสียงก็จะตามมามากขึ้น

บทบาทของเอกชนภายนอกอื่น ๆ

บทบาทของเอกชนภายนอกอื่น ๆ สามารถเข้ามามีบทบาทโดยช่วยในด้านการประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำนครรังสิตในช่องทางต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อบทบาทกฎหมาย มีความบริสุทธิ์ใจ และที่ไม่มุ่งหวังในด้านธุรกิจส่วนตัวแต่ฝ่ายเดียวหรือผลประโยชน์แอบแฝง

บทบาทของชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น

ชุมชนและประชาชนยังขาดความชัดเจนด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญต่อการพัฒนาในพื้นที่ตลาดน้ำนครรังสิต หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องจึงควรเร่งประสานสร้างความเข้าใจในภาคประชาชนให้เกิดความร่วมมือที่ดี เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นควรมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำนครรังสิต โดยช่วยด้านการเป็นเจ้าบ้านที่ดีต้อนรับนักท่องเที่ยวทั้งในพื้นที่และจากที่อื่นด้วยอัธยาศัยไมตรี ให้ความช่วยเหลือเท่าที่มีโอกาส เช่น นักท่องเที่ยวถามทางเพื่อไปยังแหล่งท่องเที่ยว หรือ ไปยังพื้นที่อื่น ๆ ช่วยแนะนำสถานที่แก่นักท่องเที่ยว ช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของพื้นที่แก่นักท่องเที่ยว และเมื่อมีกิจกรรมต่าง ๆ เพราะการประชาสัมพันธ์จากปากต่อปากของคนในพื้นที่ถือเป็นการประชาสัมพันธ์ที่รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และมีความต่อเนื่อง ชุมชนและประชาชนในพื้นที่นั้นย่อมรู้ดีอยู่แล้วว่าแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ของตนเป็นอย่างไร ชุมชนและประชาชนจึงเป็นแกนหลักที่เป็นหัวใจสำคัญในการประชาสัมพันธ์แบบบอกต่อ ช่วยด้านการส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวตามนโยบายของเทศบาล โดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลจัดขึ้น ควรมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยสอดส่องแจ้งเหตุเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

มีจิตสำนึกรักท้องถิ่น ช่วยให้ความร่วมมือในการที่จะสร้าง และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามที่ สามารถจะทำได้ ให้ความสนใจในทิศทางการพัฒนา ร่วมแสดงความคิดเห็นเมื่อถูกเชิญให้เข้าร่วม ประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็น ส่วนที่จะทำให้ท้องถิ่นมีชื่อเสียง เช่น การแสดงออกถึงสัญลักษณ์ เดิม ๆ เอกลักษณ์เดิม ๆ ทางด้านวัฒนธรรม ควรช่วยกันรักษาวัฒนธรรมเดิมไว้ให้คงอยู่ ต้องช่วยกัน สืบสานต่อและอนุรักษ์ไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมอันดีงาม และชื่อเสียงของชาวรังสิต

บทบาทของโรงเรียน/สถาบันการศึกษาในชุมชน

บทบาทของโรงเรียน/สถาบันการศึกษาชุมชน ถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการ พัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น ของ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนของชาวรังสิตให้แก่เด็กและเยาวชน ดังนั้นทางโรงเรียน/ สถาบันการศึกษา โดยครู อาจารย์ ควรให้ความสำคัญในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้น ให้นักเรียนได้ศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ปลูกฝังเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้กับเด็ก เยาวชนได้เรียนรู้เข้าใจรากเหง้า เรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่น บรรพบุรุษ และสภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ในอดีตของแผ่นดินที่เขาเกิด การปลูกฝังความรู้เป็นสิ่งที่ดี เป็นการสร้างรากฐานที่ แข็งแกร่ง ทำให้เขาเกิดความภาคภูมิใจ เกิดความรักหวงแหนในถิ่นเกิด เพื่อที่เขาเหล่านี้จะสามารถ ทำหน้าที่เป็นนักประชาสัมพันธ์ที่ดี ที่จะเป็นผู้บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นในถิ่นเกิดของเขา ไปยังผู้อื่นต่อไป ควรกิจกรรมทัศนศึกษา เรียนรู้ ดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำนคร รังสิต และแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมอื่น ๆ ในเขตรังสิต จัดกิจกรรมพานักเรียนทำความสะอาด เช่น ช่วยเก็บขยะ อนุรักษ์คลองรังสิตประจวบศักดิ์ และตามแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอื่น ๆ เพื่อเป็น การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีความรัก หวงแหนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนให้มี ปรากฏท้องถิ่น มาเป็นวิทยากรสำหรับถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ให้แก่เด็กและเยาวชนได้ศึกษาและเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้และสืบทอด ต่อไป

บทบาทของผู้นำชุมชน และปราชญ์ท้องถิ่น

ผู้นำชุมชน คือ ผู้นำทางความคิดของชุมชน ถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจะ นำพาสมาชิกในชุมชนของตนเข้ามาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ร่วมทำงานในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตลาดน้ำนครรังสิต และ แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมอื่น ๆ ในเขตรังสิตให้เกิดความยั่งยืน ผู้นำชุมชนควรจะต้องมีบทบาทใน การโน้มน้าวลูกบ้านหรือชุมชนของตนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยส่งเสริมสนับสนุนการ ท่องเที่ยวตามนโยบายของเทศบาลฯ การเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ปลูกเร้า กระตุ้นจิตสำนึกรักท้องถิ่น จิตอาสา เชิญชวนให้ชาวบ้าน ประชาชนในชุมชนให้ความร่วมมือใน

การทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนของตนอย่างจริงจัง เป็นผู้นำในการปฏิบัติและชักจูงให้มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยสอดส่องแจ้งเหตุเรื่องความปลอดภัย ของนักท่องเที่ยว ชักจูงให้เกิดความร่วมมือในการที่จะสร้าง และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตาม ที่สามารถจะทำได้ ให้ความสนใจในทิศทางการพัฒนา กระตุ้นให้สมาชิกชุมชนร่วมแสดง ความคิดเห็นเมื่อถูกเชิญให้เข้าร่วมประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นในส่วนที่จะทำให้ท้องถิ่นมีชื่อเสียง ผู้นำ ชุมชนจะต้องให้ความสำคัญในการสร้างกลุ่ม สร้างเครือข่ายในระดับชุมชนให้เกิดเป็นรูปธรรม แล้วร่วมกันกำหนดกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอต่อตัวแทนภาครัฐอย่าง สม่าเสมอ เป็นผู้นำในการเรียกนัดหมายการประชุมร่วมกับสมาชิกในชุมชน เพื่อชี้แจง ถ่ายทอด นโยบายกฎระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการจัดการดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจาก ตัวแทนภาครัฐ โดยเทศบาลนครรังสิตให้ชุมชนทราบ มีการจัดทำเวทีประชาคมในหมู่บ้าน เพื่อให้ ชาวบ้านลงมติ และแสดงความคิดเห็นร่วมกันในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่งเสริมให้ พ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน และส่งเสริม เชิญชวนให้คนในชุมชน ถ่ายทอดภูมิปัญญา ท้องถิ่นให้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชนอย่างจริงจัง โดยให้ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เฒ่า ผู้แก่ ผู้รู้ในชุมชน มาถ่ายทอดความรู้ การบอกเล่าถ่ายทอดความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ท้องถิ่น วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม เป็นต้น ปราชญ์ท้องถิ่น ถือเป็นบุคคลสำคัญที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชาวรังสิตเป็นอย่างดี ดังนั้น ปราชญ์ท้องถิ่นควรให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โรงเรียนและ สถาบันการศึกษาในชุมชน ตลอดจนผู้นำชุมชน เพื่อร่วมกันเผยแพร่ประสบการณ์ความรู้ ภูมิปัญญา ท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณีของชาวรังสิตให้แก่กลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และ ควรให้ความสำคัญในการหาผู้สืบทอด หรือถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับภูมิ ปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณีของชาวรังสิต ให้แก่ลูกหลาน หรือผู้ที่สนใจเรียนรู้ อย่างเต็มที่ พร้อมกับเขียน หรือบันทึกองค์ความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนชาวรังสิต เป็นลายลักษณ์ เพื่อให้ลูกหลาน เด็กและเยาวชน ตลอดจน ผู้ที่สนใจ ได้ศึกษาเรียนรู้ เพื่อให้ได้ข้อมูล ในอันจะนำข้อมูลนั้นมาเก็บรวบรวมและนำมาพัฒนาใน รูปแบบต่าง ๆ เช่น นิทรรศการ ประติมากรรม การสร้างสรรค์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมแห่งใหม่ ๆ เพราะสิ่งเหล่านี้ จะเป็นการถ่ายทอดให้คนที่เข้ามาที่เข้ามาท่องเที่ยว ได้ศึกษา เรียนรู้ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

บทบาทของนักท่องเที่ยว

ควรเข้ามาท่องเที่ยวยังตลาดน้ำนครรังสิต ทานอาหารของท้องถิ่น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ วัฒนธรรม ศึกษาเรียนรู้ความเป็นมาของท้องถิ่น ชมบรรยากาศริมคลองประวัติศาสตร์ เพลิดเพลิน กับกิจกรรมท้องถิ่นที่ทางตลาดน้ำจัดขึ้น เพื่อสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวอย่างมีความสุข

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มา เที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดน้ำนครรังสิต

2.2 ควรมีการศึกษาและพัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำในลักษณะภาคีเครือข่าย โดย เชื่อมโยงกับพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยว โดยควรมีการศึกษา เส้นทางและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับการท่องเที่ยวทางน้ำด้วย

2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของตลาดน้ำนครรังสิตกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแห่งอื่น ๆ

2.4 ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดปทุมธานีในมิติ ของพหุวัฒนธรรม